

LITERATURES I FICCIONS

Tot just acabo de llegir *Vida i destí*, de l'escriptor soviètic **Vassili Grossman**. Es tracta d'una lectura difícil, 1.104 planes, amb un centenar llarg de personatges, i desenes de trames i subtrames que interaccionen entre elles en un complex rerefons de la batalla d'Stalingrad, el terror estalinista o la "solució final" nazi. Es tracta d'una obra literària de gran ambició, que s'inspira en la gran tradició de la novel·la russa de **Tolstoi** i *Guerra i Pau*, que manté paral·lelismes amb *Doctor Zhivago* de **Boris Pasternak** i que el seu autor no va veure publicada en vida.

Penso en la novel·la i veig aquí una d'aquestes sèries que s'han fet amb el mercat televisiu: els *Jocs de Trons*, els *House of Cards* o *Homeland*. Personatges complexos, sotmesos a situacions límit, interaccions insospitades, desaparicions sobtades i tràgiques,... i de fet *Vida i Destí* té la seva pròpia sèrie, estrenada a la televisió russa fa un parell d'anys, que resulta prou atractiva (he mirat alguns fragments de capítols en el rus original i indesxifrable per a un parlant de llengües llatines) i que només sembla que s'ha retransmès en versió subtitulada al castellà a un canal cultural de Mèxic. Sembla, malauradament, que el boicot als productes culturals russos ens està privant de l'experiència d'una de les grans cultures europees.

De novel·les com aquestes, cada vegada resulta més difícil trobar-ne. Hi ha pocs autors que gosin plantejar trames complexes per reflectir moments i evolucions psicològiques en funció del que succeeix a fora. De la poca novel·la que llegeixo, potser el nord-americà **Jonathan Frentzen** és un dels que ho intenten. En certa mesura, aquesta mena de grans novel·les riu, que es lliuraven per entregues en revistes periòdiques al llarg del segle XIX, estan essent substituïdes per serials televisius, alguns dels quals prou atractius. De fet, la

forma de treballar d'uns i altres tampoc no dista tant. **Dumas** pare i fill, més que novel·listes eren coordinadors de guionistes en què diversos «negres» s'especialitzaven en personatges i trames paral·leles fins a un resultat final. Més o menys com fa l'arxiconegut Ken Follet en la indústria del *Bestseller*. Tanmateix, no estem parlant de certa novel·la comercial, amb voluntat de distreure més que disseccionar la societat, que és el que fan els primers novel·listes.

Parlava de tots aquests temes amb el filòsof i col·lega escriptor **Damià Bardera** (Viladamat, 1982), un dels que assenyalen amb el dit la literatura catalana com a un ensopiment total feta a còpia de “gent de classe mitjana, de ciutat, trenta anys, lleugerament desmenjats i problemes existencials”, categories aprofundides en un dels assajos més extraordinaris que he llegit darrerament, i escrit a quatre mans per l'autor empordanès i **Eudald Espluga**, *Mediterròniament*, una implacable anàlisi de la societat catalana en base al fals mirall dels anuncis d'Estrella que ens bombardegen cada estiu.

Per a Bardera i Espluga, hem creat una mena de mirall literari impostat en què les representacions de ficció juguen a una idealitat del tot falsa, com si el nostre fos un país que hi pogués cabre en un anunci televisiu, amb històries banals de personatges banals, de classe mitjana, trenta anys, problemes existencials i banalitat a dojo. **Estem renunciant, doncs, a plantejar veritables conflictes** (que per això serveix la literatura), **i a veritables personatges en trames suficientment punyents per reflectir el rerefons profund de la nostra aparença**. Bona part dels creadors catalans ens pretenen convèncer que la realitat és *cool* com els productes culturals impulsats per **Bibiana Ballbé** o l'horrible i sobreactuat programa *Catalunya Experience*.

Una cultura que gosi ser-ho requereix fer brollar les lletges misèries que amaguem rere una aparença del políticament correcte, o de la imatge que tractem

de projectar per semblar enrotllats. Una cultura requereix dels seus **Faulkner** dedicats en cos i ànima a explotar la dimensió sòrdida i infernal del seu inventat comtat de **Yoknapatawpha** on posar de relleu les històries d'alcohol, incestos, animalisme que puguin servir per denunciar la cara fosca de l'insuportable optimisme nord-americà.

Potser per això, Bardera aborda històries des de la més absoluta de les heterodòxies. Els seus personatges són nens i vells, la violència és abordada des de la banalitat i l'absurd, l'escenari és rural, amb barreja d'elements realistes i surreals, i la lectura suscita incomoditat entre el lector. **Tanmateix, tota literatura ha d'aspirar a això, a no esdevenir un producte de màrqueting, un apèndix d'un prospecte turístic, sinó a una dura interpel·lació a la societat a la qual serveix.**

El nostre país, al cap i a la fi, no és cap anunci de cervesa.... encara que es begui molta.